HISTORY
PAPER-III

DEC-08/08

Signature of Invigilators

1. ....

2. ....

Roll No. ☐☐☐☐☐
(In figures as in Admit Card)

Roll. No. ....

....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any)..................

Time Allowed : 2-1/2 hours] **[Maximum Marks : 200**

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૃષ્ઠના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૃષ્ઠ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં ક્યાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી હશે તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.

FOR OFFICE USE ONLY
MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		18.			
2.		19.			
3.		20.			
4.		21.			
5.		22.			
6.		23.			
7.		24.			
8.		25.			
9.		26.			
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15.					
16.					
17.					

Total Marks obtained ....

Signature of the co-ordinator ....
(Evaluation)

SEAL

HISTORY **ઈતિહાસ**

PAPER - III **પેપર - III**

Note : This paper contains four sections. You are required to attempt all of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

Section I
(વિભાગ I)

Note : Read the following paragraph and answer **Questions (1-5)** given below in **30 words** each. Attempt **ALL** the questions. [Marks : 5×5=25]

નોંધ : નીચેનો પેરાગ્રાફ વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧ થી ૫) ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

"Seleucus sent an ambassador named **Megasthenes** to the court of Chandragupta, where he spent a number of years; he had previously been on the staff of Sibyrtios, satrap of Arachosia, and had several times visited the Maurya capital. He was therefore chosen for this new post as familiar with Indian courts and likely to be *persona grata* with Chandragupta himself. Megasthenes compiled an account of India, its geography, social life and political institutions, which formed the principal source upon which later classical writers drew for their knowledge of India. The book survives only in the fragments preserved by later writers, yet it tells us more about India than any other foreign account before the time of al-Biruni. There is no reason to doubt the general accuracy of Megasthenes on matters which came under his own observation, or for which he could readily have secured trustworthy informants. The few travellers' tales which he records do not in any way justify suspicion of the more sober parts of his book.

The capital of the kingdom of the Prasii, or Magadha, was, he tells us, Palibothra, *i.e.* Pataliputra; it stood where a large tributary (the Son) joins the Ganges, and occupied a narrow parallelogram, eight miles in length and one and a half in breadth. It was surrounded by a wall defended by 570 towers and pierced by a number of gates. Around the city was

a ditch 600 feet broad and 30 cubits deep. The king, we are told, was also known by the name of this capital.

Elaborate precautions were taken to secure the safety of the king's person. He was continually surrounded by a bodyguard of women who were probably, if we may judge from the *yavanis* of Sanskrit literature, of foreign origin. The casual statement of Megasthenes, that a woman who kills a king when he is drunk becomes the wife of his successor, suggests the dangers that threatened the throne in India, and is probably a memory of the means by which the Nanda had gained the throne of Magadha. The king was in constant terror of his life and regularly changed his sleeping apartment lest plotters should come upon him in the night. That this was one of the dangers that did threaten an Indian king we know from the author of the *Mudrarakshasa*, who tells us how Chanakya saved Chandragupta, not only from being poisoned, but also from a plot to assassinate him at midnight in his chamber. The king was not entirely confined to his palace, however. He used to leave it to administer justice in the court, a part of his duties in which he showed great energy, sometimes spending the whole day there if necessary.

સેલ્યુકસે મેગેસ્થનીસ નામના એલચીને ચંદ્રગુપ્તના દરબારમાં મોકલ્યો હતો. ત્યાં તેણે ઘણાં વર્ષો વિતાવ્યાં. તે અગાઉ તે અરાકોસિયાના સત્રપ સિબીરટીઓસના વહીવટતંત્રમાં હતો અને મૌર્ય રાજધાનીની અનેકવાર મુલાકાત લીધી હતી. તે ભારતીય દરબારોની વિધિઓથી પરિચિત હતો તથા સ્વયં ચંદ્રગુપ્ત સાથે વ્યક્તિગત સંબંધો હોવાનું શક્ય જણાતું હતું, તેથી તેને આ કામ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો. મેગેસ્થનીસે ભારતની ભૂગોળ, સામાજિક જીવન અને રાજકીય સંસ્થાઓ અંગે એક ગ્રંથ સંપાદિત કર્યો હતો. તેના આધારે તેના પછીના પ્રશિષ્ટ લેખકોએ પોતાનું ભારત અંગેનું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. આ ગ્રંથ માત્ર ટુકડાઓમાં વહેંચાયેલો જળવાયો છે. તેના પછીના લેખકોના વર્ણનમાં તે અંગેની માહિતિ મળી રહે છે. તેમ છતાં તે અલબરૂની પહેલાંના કોઈ પરદેશીએ કરેલાં વર્ણન કરતાં ભારત વિષે વધુ માહિતિ પૂરી પાડે છે. જે બાબતો તેના નિરીક્ષણ હેઠળ આવેલી તેની ચોકસાઈ બાબત સંદેહ કરવાનું કોઈ કારણ નથી. વળી તેણે વિશ્વાસપાત્ર માહિતી આપનારાઓ પાસેથી માહિતિ મેળવી હતી. કેટલાક પ્રવાસીઓની વાતો જે તેણે નોંધી છે તે કોઈ પણ રીતે આ ગ્રંથની કેટલીક વિગતો અંગેની શંકાને ન્યાયોચિત ઠરાવતી નથી.

તે નોંધે છે કે પાલિબોથ્ર એટલે કે પાટલિપુત્ર એ પ્રાસી ઉર્ફે મગધનાં રાજયની રાજધાની હતી. ત્યાં સોન નદી ગંગા નદીને મળે છે. તે સાંકડો ચતુષ્કોણ બનાવે છે. તે આઠ માઈલ લાંબો અને દોઢ માઈલ પહોળો છે. તેની ચારેબાજુ રક્ષણ માટેની દીવાલો હતી. તેના રક્ષણ માટે ૫૭૦ મિનારાઓ હતા અને તેમાં અનેક દરવાજાઓ આવેલા હતા. શહેરની ચારેબાજુ એક ખાઈ હતી જે ૬૦૦ ફૂટ પહોળી અને ૩૦ માપ ઊંડી હતી. આપણને જણાવવામાં આવેલ છે કે રાજા પણ રાજધાનીના નામથી ઓળખાતો હતો.

રાજાની વ્યક્તિગત સલામતી માટે પૂરતાં સાવધાનીનાં પગલાં લેવામાં આવ્યાં હતાં. તે સતત મહિલા અંગરક્ષિકાઓથી ઘેરાયેલો રહેતો હતો. સંસ્કૃત સાહિત્યના 'યવનીઓ' ઉલ્લેખ ઉપરથી તે પરદેશી મૂળની હોવાની શકયતા હતી. મેગેસ્થનીસે એવો અછડતો ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે જયારે કોઈ સ્ત્રી દારૂ પીધેલ રાજાની હત્યા કરે છે ત્યારે તેણી તેના વારસદારની પત્ની બને છે. તે બાબત ભારતના રાજસિંહાસન અંગેના ભયસ્થાનો દર્શાવે છે. તે એ બાબતની સ્મૃતિ કરાવે છે કે નંદોએ પણ કઈ રીતે મગધની ગાદી મેળવી હતી. રાજાને સતત પોતાના જીવ અંગેનો ભય રહેતો હતો અને તેથી નિયમિત રીતે પોતાનો શયનકક્ષ બદલતો હતો જેથી રાત્રી વેળાએ કોઈ ષડયંત્રકારી આવીને તેની હત્યા ન કરી બેસે, રાજાને આવો ભય હતો તે બાબત 'મુદ્રારાક્ષસ' ના લેખકની વિગતોમાંથી પણ જાણવા મળે છે. તેમાં તેણે નોંધ્યું છે કે ચાણકયે કેવી રીતે ચંદ્રગુપ્તને કોઈના દ્વારા ઝેર આપવામાંથી બચાવ્યો હતો તથા રાત્રે તેની હત્યાના કાવતરામાંથી પણ તેને બચાવ્યો હતો. રાજા એ પોતાના રાજમહેલ પૂરતો નજરબંધ ન હતો. તે રાજમહેલ છોડીને દરબારમાં ન્યાય આપવા જતો હતો, જે તેની ફરજોનો એક ભાગ હતો. આ બાબત તે ખૂબ જ ઉત્સુકતા ધરાવતો હતો અને કયારેક તો જરૂર પડે તો આખો દિવસ તે તેમાં વ્યતીત કરતો હતો.

1. **Why Megasthenes was selected as an ambassador to the court of Chandragupta Maurya ?**

   મેગેસ્થનીસને શા માટે ચંદ્રગુપ્ત મૌર્યના દરબારમાંના એલચી તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો ?

2. **Explain the importance of the account of Megasthenes as a source of ancient Indian History.**

પ્રાચીન ભારતીય ઇતિહાસનાં સાધન તરીકે મેગેસ્થનીસના વર્ણનનું મહત્વ સમજાવો.

3. **Write a note on the Mauryan capital.**

મૌર્ય રાજધાની અંગે એક નોંધ લખો.

4. **Discuss the security arrangements of the king during the Mauryan period.**

મૌર્ય યુગ દરમ્યાન રાજાની સલામતી વ્યવસ્થાની ચર્ચા કરો.

5. **Write a note on the administration of justice during the Mauryan period.**

મૌર્ય યુગમાં ન્યાયની વ્યવસ્થા અંગે એક નોંધ લખો.

Section II
(વિભાગ II)

Note : Answer the following questions in **30 words** each. Attempt *all* questions **(6–20)**. (Marks 5 × 15=75)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૬-૨૦) (માર્કસ : ૫ × ૧૫ = ૭૫)

6. Discuss about the main religious cults of the Indus Valley Civilization.

સિંધુ ખીણ સંસ્કૃતિના મુખ્ય ધાર્મિક સંપ્રદાયોની ચર્ચા કરો.

7. Point out the characteristics of early Sangem age.

પ્રારંભિક સંગમ યુગની લાક્ષણિકતાઓ દર્શાવો.

8. **Examine the causes of the defeat of Chauhans in the battles of Tarain.**

તરાઈનનાં યુદ્ધોમાં ચૌહાણોના પરાજયનાં કારણો તપાસો.

9. **Mongol invasions brought disastrous results for Khalji Kingdom in India. Comment.**

મંગોલ આક્રમણોએ ભારતમાં ખિલજી રાજય માટે ભયંકર પરિણામો આણ્યાં હતાં. વિવેચન કરો.

10. **Abul Fazl was a court historian. Comment.**

અબુલ ફઝલ એક દરબારી ઇતિહાસકાર હતો તે અંગે ચર્ચા કરો.

11. **Define the Mansab system of the Mughals.**

મુઘલોની મનસબ પદ્ધતિનો ખ્યાલ આપો.

12. **Discuss about the 'Sarkar' administration of the Mughals.**

મુઘલોના ''સરકાર'' ના વહીવટની ચર્ચા કરો.

13. **Evaluate the importance of the battle of Buxar.**

બકસરની લડાઈનાં મહત્વનું મૂલ્યાંકન કરો.

14. **Describe the chief causes of the decline of Surat Port.**

સુરત બંદરના પતનનાં મુખ્ય કારણો વર્ણવો.

15. **Discuss the role of Birsa Munda in organising the tribal movement in Eastern India.**

પૂર્વ ભારતમાં આદિવાસી ચળવળનું સંગઠન કરવામાં બિરસા મુંડાની ભૂમિકાની ચર્ચા કરો.

16. **Write a note on Apartheid in South Africa.**

દક્ષિણ આફ્રિકામાં રંગભેદ અંગે એક નોંધ લખો.

17. **"History is closely related to Geography." Comment.**

''ઇતિહાસ ભૂગોળ સાથે ઘનિષ્ઠ રીતે સંકળાયેલ છે.'' ચર્ચા કરો.

Section III
(વિભાગ III)

Note : Choose any one elective from Electives I to III and answer all the questions **(21-25)** of the same elective in **200** words each.

(Marks 12×5=60)

નોંધ : વિકલ્પ I થી III માંથી એક વિકલ્પ પસંદ કરો અને તે જ વિકલ્પના બધા જ પ્રશ્નો (૨૧ થી ૨૫) ના જવાબ દરેકનો ૨૦૦ શબ્દો સુધી આપો.(માર્કસ ૧૨×૫=૬૦)

Elective I (ઈલેક્ટીવ I)

21. Write a note on the Palaeolithic culture of India.

    ભારતના જૂના પાષાણયુગની સંસ્કૃતિ ઉપર નોંધ લખો.

22. Describe the functioning of the Sabha and Samiti during the Vedic period.

    વૈદિક યુગ દરમ્યાન સભા અને સમિતિની કામગીરીનું વર્ણન કરો.

23. Give a brief note on the Ashokan edicts.

    અશોકના અભિલેખો ઉપર સંક્ષિપ્તમાં નોંધ લખો.

24. Trace India's trade relations with the Roman empire in Ancient India.

    પ્રાચીન ભારતમાં રોમન સામ્રાજ્ય સાથેના ભારતના વેપારી સંબંધો આલેખો.

25. Discuss the salient features of local self-government during the Chola period.

    ચોલ યુગ દરમ્યાન સ્થાનિક સ્વરાજયના મુખ્ય લક્ષણોની ચર્ચા કરો.

Elective II (ઈલેક્ટીવ II)

21. Do you agree that Amir Khusrau was a serious historian ?

    શું તમે એ બાબત સંમત છો કે અમીર ખુશરૂ એક ગંભીર પ્રકારનો ઇતિહાસકાર હતો ?

22. Examine the Deccan policy of Shah Jahan.

    શાહજહાંની દખ્ખણ નીતિનું પરીક્ષણ કરો.

20. **What are the recent trends in historical writings of Gujarat ?**

ગુજરાતના ઐતિહાસિક લખાણોના આધુનિક વલણો કયા છે ?

18. **Describe the main architectural features of Chaitya.**

ચૈત્યના મુખ્ય સ્થાપત્યકીય લક્ષણો દર્શાવો.

19. **Evaluate the main recommendations of the Simon Commission.**

સાયમન કમિશનની મુખ્ય ભલામણોનું મૂલ્યાંકન કરો.

23. Why did Aurangzeb reimpose jaziya during his reign ?

ઔરંગઝેબે પોતાના રાજયઅમલ દરમ્યાન શા માટે ફરીવાર જઝિયા લાધ્યો હતો ?

24. Discuss about the banking system of Mughal India.

મુઘલ ભારતની બેંકીંગ વ્યવસ્થાની ચર્ચા કરો.

25. Write a note on Ahmedabad as a leading urban centre of Mughal India.

મુઘલ ભારતના એક આગળ પડતા શહેરી કેન્દ્ર તરીકે અમદાવાદની સ્થિતિ અંગે નોંધ લખો.

Elective III (ઈલેક્ટીવ III)

21. Examine the British annexation policy of Sindh.

અંગ્રેજોની સિંધના જોડાણની નીતિ તપાસો.

22. Trace the factors which led to British control over salt production and trade in India.

ભારતમાં મીઠાના ઉત્પાદન અને વેપાર ઉપર બ્રિટિશ નિયંત્રણ સ્થાપવા તરફ દોરી જતા પરિબળો આલેખો.

23. Write an essay on the activities of 'Prarthana Samaj'.

પ્રાર્થના સમાજની પ્રવૃત્તિઓ અંગે એક નિબંધ લખો.

24. Examine the role of Gandhiji in the Round Table Conferences.

ગોળમેજી પરિષદોમાં ગાંધીજીની ભૂમિકા તપાસો.

25. Discuss the contribution of Dr. B.R. Ambedkar in making of the Indian Constitution.

ભારતનું બંધારણ ઘડવામાં ડો. બી. આર. આંબેડકરના પ્રદાનની ચર્ચા કરો.